

från nordamerikansk psykiatri förändrat fokus inom området från en fråga om förekomsten av tortyrssyndrom bland tortyröverlevande till att diskutera prevalensen av PTSD. I avsnittet om ramar för bedömning och behandling tas frågan upp om man kan separera politik från medicin när man behandlar tortyröverlevande. Författaren betonar det holistiska angreppssättet i bemötandet av traumatiserade i vilket tilliten och relationen mellan doktor och patient är avgörande för en dynamisk förståelse av traumat och normalisering.

Få studier gjorda på behandlingsresultat

I avsnittet om specifika behandlingsmetoder påpekas att det finns mycket teoretiskt material, men få data avseende utvärdering av olika behandlingsinterventioner med tortyröverlevande. Fokus är riktat på PTSD, men det är ännu oklart om hur relevant diagnosen är på tortyröverlevande. I kapitel 7 ges exempel på hur man i en psykoanalytiskt orienterad psykoterapi med tortyröverlevande förändrar synen på den tortyrlevande från »ett maktlöst offer» till en »aktiv överlevande».

I kapitel 8 ges uppmuntrande resultat från beteende- och kognitivterapi med tortyröverlevande, men här behövs metodutveckling och studier under kontrollerade betingelser för att analysera metodens relevans.

Tyngdpunkt på medicinska aspekter

Bokens starka sida bör ses i ljuset av att den primärt är skriven för läkare, och tyngdpunkten ligger på medicinska aspekter. Läkare och annan personal som behandlar tortyröverlevande har behov av att hålla sig à jour med de senaste behandlingsstrategierna, något som denna bok ger dem. Ett viktigt inslag i boken är den del som tar upp etiska implikationer.

Eftersom medicinsk och psykiatrisk behandling av tortyröverlevande ofta inkluderar politiskt känsliga teman, leder motöverföringar ofta till etiska dilemman. Hur skall den enskilde klinikern hantera sina egna känslor (skuld, ångest, ledsnad, frustration eller ilska), kognitiva reaktioner i en pågående dialog med patienten? Etiska frågor kan bli otydliga när motöverföringen tar över, och därför är det viktigt att medvetandegöra igenkänningssignalerna. Det finns alltid risk för antingen överidentifiering eller emotionell distansering i bemötande. •

Evidensbaserad sjukvård – på svenska och engelska

Ragnar Levi. **Evidensbaserad sjukvård. Vård på säkrare grund.** 103 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1998. Pris 233 kr. ISBN 91-44-00680-2.

Tony Lockett. **Evidence-based and cost-effective medicine for the uninitiated.** 93 sidor. Oxford–New York: Radcliffe Medical Press, 1997. Pris £15. ISBN 1-85775-235-X.

Recensent: Jan Östergren, docent och universitetslektor, institutionen för medicin, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Båda dessa böcker sammanfattar på ett koncentrerat sätt motiv, mål och medel för evidensbaserad och kostnadseffektiv sjukvård. Den »oinitierade» har, trots Locketts titel, nog lättare att ta till sig innehållet i Levis bok.

Levis bok utmärkt introduktionsbok

Levi som har en bakgrund som läkare och forskare, men som nu framför allt är verksam som medicinjournalist, beskriver på ett lättfattligt sätt hur vetenskapliga landvinningar kan (och bör) utnyttjas och leda till resultat för den praktiska sjukvården.

Trots att det inte anges i titeln handlar även Levis bok till viss del om kostnader i relation till olika behandlingsstrategier. Bl a påpekar han att en risk med snäv fokusering på hälso- och sjukvårdens budget är att man förbiser den totala samhällskostnaden för sjukdom. Målet och de egentliga prestationerna i sjukvården är bättre hälsa och inte antalet läkarkontakter. De senare är ju dock så mycket enklare att mäta!

Levi vänder sig mot den ibland framförda tanken att evidensbaserad medicin (EBM) är ett hot mot läkarens självständiga beslut och därmed skulle leda till en mekanisk vård. Ett vetenskapligt synsätt i vården måste naturligtvis gå hand i hand med läkekonst, intuition, lyssnande och inlevelse.

Boken har efter varje kapitel rikligt med referenser och avslutas med hän-

visningar till tidskrifter om EBM och mjukvara för datorer. Levis bok är på detta sätt en utmärkt introduktion för den som vill lära sig mer om detta viktiga område.

Locketts bok tänkvärd men svåräst

Locketts bok är pedagogiskt upplagd med tre delavsnitt (introduktion, EBM samt kostnadseffektivitet i sjukvården) och ett avslutande kort konklusionskapitel. I varje avsnitt inleds delkapiteln med en faktaruta som sammanfattar slutsatserna från det föregående kapitlet.

I introduktionen belyses bl a de vägar som kan användas för att reformera det medicinska beslutsfattandet, något som naturligtvis är viktigt för att få ett bra utnyttjande av nya effektiva behandlingsmetoder. Det är ju tyvärr alltför vanligt att dessa idag inte används i tillräcklig utsträckning och det är ju även så att överksamma behandlingsmetoder (eller till och med skadliga) används fast de borde ha utmönstrats för länge sedan. De vägar Lockett anvisar är just EBM och kostnadseffektiv medicin.

EBM diskuteras även i relation till etik och filosofi. De problem som uppstår till följd av EBM och resursallokering är till stor del förstorade av de politiska problem sjukvården har. »Health has always been a political issue» konstaterar Lockett.

I sin sammanfattning av kapitel I–III skriver han att EBM försöker maximera nyttan för den enskilda patienten. Kostnadseffektiv medicin å andra sidan försöker beskriva den relativa nyttan av interventioner i monetära termer för att ge maximal nytta för en population under begränsade ekonomiska resurser. Även om metoderna har mycket gemensamt står de delvis i konflikt med varandra.

Den sista raden i boken lyder »However, the largest task is to establish the purpose of health care systems» – kanske något vi gör i för liten utsträckning idag? Locketts bok är inte helt lätt att ta till sig men är mycket tänkvärd. •

Vad kostar boken?

Vi vill ge våra läsare rådet att kontrollera priset med bokhandeln innan boken beställs. Det händer att kostnaden för en bok blir upp till dubbelt så stor som en direkt omräkning efter valutakursen antyder.